

N:o 39.

Af Herr von Koch, Nils Samuel: *Angående indragning af båtsmanshållet mot vakansafgifters erläggande.*

Sedan i Blekinge tungan af båtsmanshållet, särdeles genom felaktig tillämpning af författningar, hvilka icke i något offentligt arkiv ännu blifvit samlade och de ökade afgifter till fattigvården, de talrika båtsmansfamiljerna orsakat, funnits alldeles odräglig, beslöt länets hushållningssällskap den 4 Augusti 1868 nedsätta en komité af 12 ledamöter, för att, bland annat, "utreda frågan om grunderna för båtsmäns hållande samt beträffande de *lagliga* rättigheterna och skyldigheterna, så väl emellan Kronan och rothållare, som emellan de sednare och båtsmännen."

Denna utredning är nu fullbordad, och resultatet finnes uti närlagda, till hushållnings-sällskapet den 13 December 1869 afgifna, utaf alla komiterade, hvilka deltagit i arbetet, enhälligt biträdda utlåtande.

Detta (se Bil. N:o 1) har blifvit utdeladt med Carlskrona Veckoblad och i öfrigt i länet spriddt, med vördsam anhållan (p. 14) "hos alla *sakkunniga* att, så snart ske kan, i samma tidning eller uti uppsatser till någon af komiterade, upplysa om de misstag utredningen tilläffventyrs kunde innefatta."

Uppmaningen hade den lyckliga påföljd, att snart derefter kringsändes ett bihang med samma veckoblad, innefattande "anmärkningar" vid komiterades utredning. Anmärkningarnes författare har visserligen ej uppgifvit sitt namn, men varit så föga angelägen dölja sig i sin skrift, att man allmänt antagit honom vara den, som till följd af embetsställning är med den kamerala sidan af frågan och författningarne jemte deras tillämpning den mest förtrogne i länet. Han är en för redbarhet, flit och stor verksamhet å människokärlekens område så allmänt aktad och älskad man, att han väl sannolikt aldrig förr i offentligt tryck funnit minsta antydning derom, att han möjligen, öfverhopad af göromål, *kunnat* misstaga sig i afseende å tillämpning af sekelgamla, spridda författningar. *Sådana* misstag hafva komiterade dock vågat *förmoda*, ingalunda bestämdt *påstå* honom m. fl. hafva begått, och han har

funnit detta "förnärmande". Då motionären, såsom komiterad, ansett sig hafva till pligt att framlägga de enkla sakförhållandena, anser han sig ock nu, då ännu större offentlighet gifves åt komiterades arbete, berättigad *här* upprepa, att komiterade "icke velat rikta förebråelser, icke såra, än mindre anklaga någon" (p. 16); samt den önskan att våra institutioner snart måtte så ordnas, "att aldrig hädanefter andra svenska män måtte befinna sig uti den ytterst pinsamma ställning, som vi nu varit, att tro sig förpligtade framkasta tillvitelser om orättvisor och misstag, begångna utaf lägre och högre administrativa embetsmän, dem de enskildt älska och värdera, hvilkas rättfärdighet är höjd öfver allt tvifvel och hvilkas skicklighet är obestriddig uti allt hvad under ett lagbundet samhällsskick bör tillhöra administrationen och således deras befattningar". (p. 15).

Den högt aktade insändaren har emellertid *icke vederlagt en enda af komiterades uppgifter i sak*, d. v. s. angående hvad båtsman, *enligt lag*, bör af rusthållare åtnjuta. Men han har talat mycket om hvad en båtsman *derutöfver* kan *behöfva* och obilligheten att icke gifva honom detta. Härom skola troligen de flesta, som läsa utredningen och finna huru små en indelningsbåtsmans *lagliga* löneförmåner äro, blifva med insändaren och komiterade ense. Deremot torde väl knappt någon vilja med insändaren, såsom rätt och tillbörligt försvara, om ock gerna såsom ett lätt förklarligt förbiseende med komiterade ursäkta, *om administrativa myndigheter* företagit sig att, emot grundlag och andra gällande författningar, pålägga Blekinge rusthållare utgifter för båtsmanshållet till mer än dubbla beloppet utöfver deras verkliga skyldighet. Detta hafva komiterade väl af de utaf dem med stor svårighet samlade handlingarne *trott* vara ådagalagdt, men dock *icke vågat* bestämdt *påstå* vara förhållandet. Huru mäktigt stöd den nämnde insändarens medgifvanden numera ock lemnat utredningen, bör likväl ännu en motionär icke gå längre än att förklara, det komiterades utredning måste antagas vara riktig och bestyrkt af de utaf dem åberopade offentliga handlingar, *derest icke*, efter derom gjord anhållan, från Kongl. Sjöförsvars-departementet eller Förvaltningen af sjöärendena erhålles någon motsatsen ådagaläggande författning, som icke varit komiterade bekant och som icke heller blifvit åberopad till stöd för de af komiterade såsom *icke lagenliga* ansedda besluten.

På sådant sätt blifver det för Stats-Utskottet mycket lätt att genast bedöma, om och i hvad mån hushållnings-sällskapets komiterade sig misstagit.

De väsendtligaste resultaterna af den utredning Bil. N:o 1 innefattar bestå deruti:

att de lagliga årliga utgifterna till en indelningsbåtsman endast äro:

1:o) <i>Lega</i> , som högst får stiga till 25 R:dr, för närvarande sällan lär utgöra mera än 5 R:dr, men vanligen beräknas i markegångstaxa, å 15 R:dr, fördelad å 20 år, till	R:dr — 75. (p. 2 K. U)
2:o) <i>Lön</i>	„ 4: — (p. 3)
3:o) <i>Beklädnad</i>	„ 13: 50. (p. 3)
4:o) <i>Spannmål</i> och <i>foder</i> , som i ”ond och god tid” få lösas med 7 Dal. 16 öre silfvermynt, . . .	„ 3: 75. (p. 3)
5:o) <i>Boningshus</i> , som vanligen beräknas i markegångstaxa å	„ 6: — (p. 4)
6:o) <i>Kåltäppa</i> , å ”3 kappland brukbar jord förutom hvad till husplan och väg till husen åtgår”, beräknas här till $\frac{1}{8}$ tld, å 24 R:dr <i>netto</i> afkomst per tunnland,	„ 3: — (p. 5)

Summa R:dr 31: --

att deremot, till följd af, efter den 6 Juni 1809, *dels* utan Representationens medverkan utfärdade Kongl. Bref, *dels* meddelade administrativa beslut och föreskrifter, utkrävas af rusthållare äfven följande *omtvistade be-
lopp* årligen:

1:o) *Spannmål* 12,⁶ kub.-fot samt 6 centner *hö* och 8 centner *halm* ”*in natura*”, enligt Kongl. Brefvet den 1 Maj 1868 (p. 5 Bil. N:o 1), som kan beräknas, å 2 R:dr för kub.-fot spannmål, till R:dr 25: 20 och, å 1: 25 per centner *hö*, till 7 R:dr 50 öre samt, å 50 öre per centner *halm*, till 4 R:dr, eller sammanräknadt till 36 R:dr 70 öre och således öfverskjuter ”*kronovärdit*” med R:dr 32: 95.

2:o) *Reparation å husen*, enligt 20 § af den utaf Förvaltningen af sjöärendena utfärdade, i detta och flera afseenden felaktiga roteboken (p. K. U.) ” 8: —

3:o) *Torpjord* utöfver hvad efter öfverenskom- melse, uti Kongl. Brefvet den 26 Oktober och den 27 December 1858, blifvit bestämdt, enligt Konungens Befallningshafvandes cirkulär den 11 Februari 1865 (p. 7), minst ” 5: —

4:o) *Vedbrand*, enligt Kongl. Brefven den 15 November 1864 och 30 Oktober 1866 (p. 7), 6 famnar barr- eller 4 famnar löfved, minst ” 24: —

5:o) *Hägnad* kring kåltäppa, enligt Kongl. Maj:ts Resolution den 3 December 1867 (p. 10), ” 3: 75.

6:o) *Mulbete* åt en ko, enligt Kongl. Maj:ts Re- solution den 15 Maj 1866 (p. 10), minst ” 8: —

Transport R:dr 81: 70.

Transport R:dr 81: 70.

7:o. *Biträde med dragare*, påyrkas idkeligen af båtsman, kan uppskattas till 5 R:dr, lemnas vanligen, men utföres icke, då hvarken författningar eller prejudikat äro motionären bekanta;

8:o. *Skjuts*, enligt 35 § af Förvaltningens af sjöärendena, mot 13 § rotekontraktet stridande rotbok, „ 5: — 86: 70.

En indelningsbåtsman kostar således i *ostridiga* utgifter årligen R:dr 31: —
omtvistade d:o „ 86: 70.

Summa R:dr 117: 70.

Landtförsvars-komitéen (p. 103) beräknade årskostnaden, efter medeltalet af vakansafgifter för 1856—1860, till R:dr 111: 26.

Vakansafgiften, som författningsenligt ännu är 24 Daler silfvermynt, eller 12 R:dr R:mt, har, utan annan känd anledning än en oriktig citation uti Kongl. Brevet den 15 Januari 1839 (p. 12), blifvit efter år 1843 upptagen i markegångstaxorna och utgick sålunda sistnämnda år med „ 12: —
 år 1845 med „ 116: 31.
 (dock då blott för *nyindelad* jord och öfverskottsräntor)
 år 1855 med „ 106: 92.
 „ 1867 med „ 129: 75.
 och „ 1868 med „ 139: 38.

Af uppgjord tabell angående *ett kronoskattemantals* i Blekinge *beskattning* för år 1867 kan inhemtas, att 875²¹⁷/₃₃₆ dylika hemman, i *medeltal*, hvardera höllo öfver 1,71 båtsman och det året, tionden oberäknad, i *grundränta och rustning* erlade, äfven i *medeltal*, 203,88 R:dr, men att de stora af *heligårdshemmanen* betalte mycket mindre, eller omkring 140 R:dr, så att tungan för de små var vida svårare.

Samma tabell visar ock, huruledes år 1867 uti en församling, der man dock vanligen tröstas med att det är värre i grannförsamlingen, skatterna i medeltal uppgingo till 530: 39.

deraf till Staten R:dr 231: 98.

„ kyrka och presterskap „ 60: 68.

„ kommunalutskylder „ 237: 73. 530: 39.

Sistnämnda tabell visar ock, att kommunal-afgifterna, 237 R:dr 73 öre, utgjorde *år 1867* för en hemmansegare i det fattiga Blekinges skogsbygd 24 R:dr 60 öre för hvar bevillningsriksdaler. År 1865 voro de i *vår ri-*

kaste stad 2 R:dr 70 öre. Se pag. 68 af sista femårsberättelsen för Göteborgs län.

För år 1868 stego afgifterna för den *obligatoriska* fattigvården i nämnde församling ytterligare från 52 till 71 öre per fyrk. Detta utgör 169 R:dr 32 öre per mantal. Öfver en tred edel eller 2,223 af länets 6,658 fattighjon lära, enligt nu af Konungens Befallningshafvande infordrade uppgifter (Blekings-Posten för 1869 N:o 87), tillhöra *båtsmansfamiljer*. År 1868 skulle då i nämnde församling, efter ett dylikt förhållande, 56 R:dr 44 öre för mantalet och, när 1,71 båtsman hålles per mantal, 33 R:dr på *hvarje* båtsmansrusthåll endast för *båtsmansfamiljer* utgifvits i *uttaxerad* fattigafgift. Den frivilliga utgiften var *minst* lika stor, åtminstone af de mindre bemedlade, hvilka, huru misstänkta för grymhet och hårdhet de anses af dem, som icke känna mycket mera af vårt landtfolk än den icke mest aktningvärda del, som uppvaktar flitigt hos embetsverken, dock, i förhållande till sina tillgångar, i regel, äro de mest barmhertiga.

Med antagande, att hvarje båtsmansrusthåll i Blekinge i medeltal årligen genom båtsmansinrättningen får en ökad utgift till tiggare och nödlidande af *hälften* af hvad år 1868 utlemnades i berörde församling eller 16 R:dr 50 öre, skall jag nu tillåta mig göra följande

Beräkning:

Om en båtsmans tienstgöring antages i medeltal till 3 månader årligen, blifva utgifterna:

<i>Rusthållarens lagliga utskylder</i> (under 4 år) för ett tienstgöringsår, undantagande kläder och småpersedlar, årligen 17 R:dr 50 öre, . . . 70: —	
<i>Rusthållarens icke lagenliga eller omtvistade utskylder</i> , årligen 86 R:dr 70 öre,	346: 80.
<i>Fattigvårdsutskylder</i> , å 16 R:dr 50 öre per år,	66: —
<i>Kronans utgifter</i> , enligt bland komiterades handlingar befintliga bestyrkta afskrifter af offentliga uppgifter, angående 730,500 tienstgöringsdagar åren 1866 och 1867, utgöra för hvarje af ungefär 1,000 dagligen tienstgörande i Carlskrona	353: 48.
<i>Kronoskjuts-skyldiges och inqvarteringsgifvares förluster</i> , å 2 R:dr i 4 år,	8: —

Summa R:dr 844: 23.

Då hvarje indelningsbåtsman således kostade under 1 tienstgöringsår 844 R:dr 28 öre, så kostade hvarje af ungefär 280 arbetsdagar 3 R:dr.

En andra klassens matros kostade 423 R:dr 18 öre och en jungman 331 R:dr 9 öre, eller båda *dessa* slag af matrosar i medeltal 377 R:dr 55 öre för år, och hvarje af 280 årliga dagsverken af detta allmänt särdeles yrkes-

skickliga och ordentliga folk 1 R:dr 35 öre, eller 1 R:dr 65 öre mindre än den blott undantagsvis, å *varfvet*, arbetsdugliga torparens.

Derest *ett* af åren 1866 eller 1867, då för 1,000 båtsmän, tjenstgörande uti Carlskroona, hvilka kostade R:dr 844,280: —
 i stället hållits 1,000 matrosar för „ 377,550: —
 så hade, utom bättre och ökad arbetsprodukt, årliga besparingen varit R:dr 466,730: —

På grund af sakkunnige mäns yttranden tror jag mig med säkerhet kunna antaga, att flottan och skärgårdsartilleriet skulle vara bättre betjäade med högst 1,400 man ständigt disponibelt, till alla slag af arbeten väl öfvadt folk, än med de nu, enligt Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, för sjö-tjenst, återstående 3,779 båtsmän. Vi vilja icke biträda någon åtgärd för sjöförsvarets ytterligare försvagande och derföre beräkna högt och vida utöfver hvad vi tro behöfligt, då vi föreslå att till aflönning åt högst 1,400 man nytt, ständigt disponibelt sjöfolk beräknas förslagsvis, å 377 R:dr 55 öre per man, R:dr 528,570: —

Om Läriifrån afräknas R:dr 353,480: —
 som Kronan t. ex. 1866 och 1867 utgifvit årligen åt 1,000 i Carlskrona tjenstgörande båtsmän, men hvartill äfven torde böra läggas den oss okända summa, båtsmän å andra stationer kostat *Kronan*, så återstår en brist af . . . 175,090: —

Summa R:dr 528,570: —

Berörda brist, 175,090 R:dr, tror jag kunna lätt betäckas derigenom, att alla de ännu för sjöförsvaret afsedda eller omkring 3,779 båtsmän ställas på vakans och af vakansafgifterna anvisades att utgå till Femte Hufvudtiteln t. ex. 176,000 R:dr. Vakansafgifterna borde naturligtvis bestämmas så högt som man kunde föreslå dem, med hopp att för Staten snart erhålla kontrakter med alla, eller de flesta rote- och rusthållare. Der nuvarande kontrakter äro *bestämda* och oomtvistade torde t. ex. 20 års medeltal, 1850—1869, af vakansafgifterna, med afprutning af 10, högst 15 procent, göra äfven dem, som än föredraga natura-prestationerna och föga uppskatta t. ex. vedbrand eller mulbete, villiga att erlägga penningar eller motsvarande säd å 2 R:dr per kubikfot. För Blekinge blifver svårare bestämma vakansafgiften, emedan denna der ännu är bestämd efter "kronovärde" i penningar till ett orimligt lågt värde. Det nu utgående *oomtvistade* beloppet, ungefär 31 R:dr, är ock alldeles för lågt, hvaremot de belopp administrationen utkräft åt båtsmännen icke såsom vakansafgift kunna ifrågasättas. Alldeles nödigt är ock, att söka göra någon godvillig reglering snart, till förekommande, om möjligt, af de oupphörliga tvister, som ega rum, t. ex. (enligt Bil. N:o 2)

på 1 år 97 mål från 1 kompani angående båtsmanstorp. Vi föreställa oss, att, om man ville erbjuda krono- och skatterusthållare i Blekinge *att* för alltid erlägga i vakansafgift, de mera gynnade egarne af *hela* hemman 65 R:dr för hvarje båtsman och de, som hålla båtsman för *mindre* hemman, efter beräkning af 60 R:dr för hvarje sådan, samt båda Statsmakterna tillika förklarade rusthållare och båtsman för dennes återstående tjenstetid berättigade att öfverenskomma angående aflöning för denna tjenstetid, så skulle de flesta, om ej alla rusthållare ingå på dylika aftal och förklara sig villiga att, vid inträffande vakans, erlägga sådan afgift Mycken split och förargelse skulle ock förekommas om det i Blekinge, likasom t. ex. i Södra Möre, lemnades rusthållare fritt att öfverenskomma om ersättning för hus och täppa.

Vi vilja här i förbigående anmärka, att, om således nuvarande vakansafgiften i Blekinge femdubblades och utginge med 90,000 R:dr för 1,500 nummer, blefve grundräntan, utom tionde, omkring 103 R:dr i medeltal för hvarje af de 875 ²²⁷/₃₃₆ till båtsmän indelade mantalen.

Kunde man nu äfven i allmänhet beräkna, att för hvarje af ofvannämnde 3,779 båtsmän komma att framdeles utgå minst 62 R:dr, så blifver detta ett belopp af R:dr 234,298: —
 afräknas anslaget till Femte Hufvudtiteln „ 176,000: —
 återstår R:dr 58,298: —

Detta öfverskott skulle kunna användas till bildande af en äfven för försvar af flottans station i Carlskrona nyttig, kanske nödig *indelad* stamtrupp för Blekinge värnepligtige och landstorm. Särskild motion derom afgifves.

Med förutsättning t. v. att *dels* väsendtliga misstag uti hushållningssällskapets komiterades utredning icke egt rum, *dels* de här ofvannämnda beräkningar icke finnas felaktiga, vågar jag antaga, att för lindrande af den börda, som författningarnes nuvarande tillämpning medför i Blekinge, för att erhålla bättre manskap till sjöförsvaret och för att bereda till andra statsändamål väl nödiga besparingar, lämpligt vore att indraga *hela båtsmanshållet*. Detta måste dock för orter, der tungan deraf icke är stor, ske så, att rote- och rusthållare äfven der kunna förmodas härpå vilja ingå. Till följd af hvad nu blifvit yttradt och Bil. N:o 1 innehåller hemställes:

1:o) *att* Riksdagen, för sin del, måtte besluta, det de enligt Kongl. Maj:ts nådiga Proposition för sjöförsvaret afsedda 3,779 båtsmän, i mån

- af afgång, ställas på vakans, emot en för alla tider bestämd skälig afgift, hvilken för Blekinge krono- och skatte-rusthållare föreslås till 65 R:dr för båtsman, som hålles af ett *helt* mantal, och 60 R:dr för båtsman, som hålles af *mindre* hemmansdel;
- 2:o) *att* Riksdagen för sin del måtte förklara, det alla de, efter den 6 Juni 1809, utan Representationens bifall meddelade stadganden, hvarigenom rusthållare i Blekinge såsom sådan blifvit förpligtad till ny eller förändrad skyldighet eller utgift och dertill rusthållare icke särskildt genom skriftligt aftal för sitt rusthåll lemnat bifall, upphört att vara gällande, samt att således föreskrifterna i ofvannämnda Kongl. Bref *af* den 1 Maj 1868, angående sättet för utgörande af spanmål och foder, *af* den 15 Novemder 1864 och den 30 Oktober 1866, angående vedbrand till båtsmän, *och af* den 15 Januari 1839, i hvad det innefattar oriktig uppgift angående innehållet af Kongl. Brefvet den 14 Juli 1835, i afseende å vakansafgift för båtsman, icke vidare böra af administrativ myndighet eller domstol åberopas och tillämpas; samt
- 3:o) *att* Riksdagen för sin del medgifver, det rusthållare i Blekinge, som med Kronan träffat aftal om erläggande af vakansafgift, efter afgång af dåvarande båtsman, må tillåtas träffa nytt aftal med denne angående hans löneförmåner för återstående tjenstetid, samt till undvikande af nybyggnad å torp eller vidare tvist om reparationer å gammal byggnad lemna båtsman en årlig hushyra af 8 R:dr.

Stockholm den 29 Januari 1870.

N. S. von Koch.

(Bil. N:o 1.)

Till Blekinge läns Kongl. hushållnings-sällskap.

Hushållnings-sällskapet nedsatte den 4 Augusti 1868 en komité af tolf ledamöter "för att utreda frågan om grunderna för båtsmäns hållande, samt beträffande de lagliga rättigheterna och skyldigheterna såväl emellan Kronan och rotehållaren (rusthållaren?) som emellan de sednare och båtsmännen, samt att, efter det frågan sålunda blifvit beredd, ingå direkte till Kongl.

Kongl. Maj:t med underdånig begäran, att Blekinges jordbrukare måtte komma i fullt åtnjutande af deras lagliga rätt och vinna befrielse från alla olaga onera.“

Undertecknade komiterade finna, att, för att kunna bestämma hvilka utaf de Blekinges jordbrukare ålagda utgifter till båtsmanshåll äro för lagliga eller olagliga att anse, först måste pröfvas, *huruledes en utgift för båtsmanshåll lagligen kunnat och kan en jordbrukare i Blekinge åläggas.*

Det torde dock af flera anledningar icke vara skäl, att gå allt för långt eller längre tillbaka i undersökning om meddelade föreskrifters lagenlighet än till år 1809 eller början af vårt nuvarande statsskick.

Vi måste väl ock antaga, att, när de med landet "upprättade kontrakter och indelningsverk" omtalas i 80 § Regeringsformen den 6 Juni 1809, man dermed menade desamma, sådana de *då*, efter åtskilliga modifikation, förefunnos och tillämpades.

Obestriddt är nu, att, efter den 6 Juni 1809, både Konungs och Riksdags samfälda beslut erfordrats för ändringar uti den rotering eller indelning som sistnämnde dag fanns, och således att om endera statsmakten *sedan* tillåtit sig, utan den andras medverkan, vidtaga dylika ändringar, desamma icke varit och icke äro lagenliga.

Vi tro ock, att icke någon på allvar numera skulle vilja påstå, att uti de delar nämnde kontrakter och indelningsverk, med derom utfärdade, den 6 Juni 1809 gällande författningar, innehålla bestämda och *oförtydbara kontraktvilkor* och stadganden, desamma sedermera icke heller hafva kunnat lagligen, äfven af båda Statsmakterna, eller den ena kontrahenten, ensidigt rubbas till den andras, rote- eller rusthållarens, skada och förfång.

Komiterades första uppgift torde således böra blifva att utreda om aningen a) den ena Statsmakten och dess organer, eller b) båda Statsmakterna, efter den 6 Juni 1809, utan Blekinges rote- eller rusthållares medgifvande, ändrat de med dem ingångna, *då* gällande kontraktens tydliga föreskrifter.

Innan vi skrida vidare i behandling af detta särdeles grannliga och ömtåliga ämne, anhålla vi att få förutskicka några erinringar.

Då pligten, såsom hushållnings-sällskapet komiterade, bjuder oss öppet uttala när, enligt vår öfvertygelse, orätt skett, bjuder den oss ock att förklara, att vi tro orättvisa emot Svenska medborgare i Sverige aldrig kunnat åsyftas af någondera Statsmakten eller dess organer, utan endast varit föranledd af misstag, bristande upplysningar, missförstådt nit och ömhet för eget yrke eller för egna, ofta mindre väl lottade underordnade.

En liflig strid har visserligen under den sednaste tiden blifvit förd angående tydningen af de "kontrakter och indelningsverk" hvilka i ofvannämnde 80 § Regeringsformen omförmälas, dock egentligen derom, huru-

vida en förökad värnepligt billigen borde eller ens lagenligt och utan kontraktsbrott kunde någon rote- eller rusthållare åläggas. Men detta, samt om och i hvad mån roterings- och rustningsbesvärén borde minskas, i händelse ej blott pligten att deltaga i ortförsvaret (landstormen) och tillfälligtvis värna hemmet, utan ock pligten att under en längre tid tjenstgöra vid den för hela rikets försvar bildade krigsmakt, hvilken af Konungen kan sändas inom eller utom landet, hvart han i nåder behagar befalla, än ytterligare skulle utsträckas, utgöra för alla Sveriges landskap gemensamma och, som vi ofvan nämnt, omtvistade frågor. För Blekinge hushålls-sällskaps deputerade torde ej vara skäl att deruppå sig nu inlåta.

För öfrigt, och då af provinsens båtsmän det ojemförligt största antalet eller 1,500 utaf 1,560 utgöras af de på $875^{227}/_{336}$ mantal skatte och krono fördelade så kallade indelningsbåtsmän, och då, i afseende å de öfriga 60 (27 + 33) endast mindre väsendtliga olikheter förekomma emellan Blekinge och öfriga landskap, torde förhållandet angående indelningsbåtsmännen egentligen eller åtminstone i främsta rummet böra blifva föremål för komiterades uppmärksamhet.

De indelta båtsmännen i Blekinge hållas af jordegare, hvilka deremot äro befriade från rotering, landtgille, terminsskatt, salpeterskatt och all annan grundränta än tionde för sina hemman. Dessa jordegare kallas rusthållare; och institutionen har närmaste likhet med den för de indelade kavalleri-regementena.

Enligt Förordningen den 27 April 1685, hvilken alltid varit ansedd såsom hufvudkontrakt angående indelningsbåtsmännen i Blekinge, jemte öfriga den 6 Juni 1809 gällande, oss bekanta författningar, och de sedermera emellan båda Statsmakterna, å ena, och rusthållare, å andra sidan, träffade öfverenskommelser, hvilka här nedan, under hvarje punkt, skola uppgifvas, är rusthållare nu lagligen förpligtad att bestå båtsman:

1:o) *Lega*, "icke öfver 50 daler silfvermynt, men väl derunder, allt som hvar och en rote med karlen deröfver bäst sig kan förena." (Se 3:e punkten i förordningen eller kontraktet af den 27 April 1685.)

2:o) *Lön* 8 daler silfvermynt, som utgå med 4 R:dr R:mt. (Se 6:e punkten i nyssnämnde kontrakt och den der åberopade pollett.)

3:o) *Beklädnad* af åtskilliga i polletten uppräknade, till 8 daler 16 öre silfvermynt värderade persedlar, hvilka nu mera lemnas båtsmännen af Kronan, som därför, enligt träffade öfverenskommelser med rusthållare, af dessa uppbär en, på medelmarkegångspriset beroende ersättning, uppgående årligen till omkring 13,50 R:dr. (Se nyssnämnde 6 punkt i hufvudkontraktet, Kongl. Brevet den 11 December 1860 [Bergfalks F. S.] och Förordningen den 28 Maj 1869.)

4:o) *Spannmål* och *boskapsfoder* efter polletten

a) 1 tunna eller 63 kannor råg, värderad till 3 D. S.

b) 1 d:o d:o korn, d:o 3 d:o.

c) 1 sommarlass (6 centner) hö, d:o 1 d:o.

d) 1 lass (8 d:o halm, d:o 16 öre.

Förordningen af den 27 April 1685 innehåller i tionde punkten: "När Gud straffar *landet med missväxt* uppå säd och hö, då skall det vara båtsmannens pligt för de anslagne 2 tunnor spannemål samt 2 lass hö orh 1 lass halm, att låta sig åtnöja med penningar efter det pris och värde i polletten finnes utsatt, för 1 tunna spannemål 3 daler silfvermynt, 2 lass hö 1 daler silfvermynt lasset samt 1 lass halm 16 öre silfvermynt, hvaröfver han intet skall hafva makt något vidare af bonden att äska eller fordra; men de åren som Gud välsignat landet någorlunda med årsväxt och äring måste bonden ovägerligen låta affölja till båtsmannen förberörde underhållspersedlar och båtsmannen jemväl vara skyldig detsamma utan gensägen att emottaga och till sin nödtorft som bäst han gitter bruka och använda."

I anledning af Rikets Ständers underdåniga yttrande af den 16 Januari 1739 förklarade Kongl. Maj:t genom bref till Amiralitets-kollegium den 14 Februari 1739, bland annat:

"2:o) kunna vi intet samtycka till båtsmännens ansökning att af rusthållarne i Calmare län, Blekinge och södra Möre in natura njuta den dem anslagna spannemål eller ock penningar derför, efter hvarje års markegång, emedan utom det att uti landskontorets till rusthållarnes och båtsmännens efterlefnad meddelta uträkning efter 1694 års inrättade båtsmansindelning uti Blekinge huru mycket hvar och ett hemman bör, för dess årliga ränta årligen betala till dess indelningsbåtsman tydligen utsatt är det båtsmannen i god och ond tid skall låta sig nöja när rusthållaren betalar honom Tre Daler Silfvermynt för hvarje tunna spannemål och 1 Daler Silfvermynt för höet, hafva vi jemväl uti vår nådiga Resolution på allmogens allmänna besvär af den 28 Juni 1731 § 37, såväl som på allmogens i Blekinge då gjorda ansökning att likmätigt 1685 års reglemente årligen i ond och god tid få med 3 D. S. betala de båtsmännen tillagda två tunnor spannemål af råg och korn, i nåder förklarar det indelningsbönderna i Blekinge och Calmar län ej äro pligtige att betala båtsmännen under lönen beräknade spannemål efter 1723 års förordning, emedan bemälde, af vederbörande åberopade förordning egentligen handlar om afradsspannmålets betalande till Kronan och indelningshafvaren och att båtsmännen i berörde län ej äro indelningshafvare af bondens ränta. Och kunna vi intet annat finna, än att båtsmannen med den honom årligen i penningar tillagde 24 D. S. lön bör hafva sin nödtorftiga utkomst, helst han dessutom njuter sine nödige och frie husrum samt kálhage vid torpet och hafver tillfälle att till dess bättre utkomst genom ar-

bete något förtjena, lärandes hvar och en rusthållare af ömhet för dess båtsmans bibehållande och understöd, enär årsväxten, i anseende till det ringa der i orten befintliga utsädet, sådant tillåter, väl tillse om han kan meddela båtsmannen någon spannemål i stället för 3 D. S. tunnan, men emot rusthållarens vilja och vilkor bör båtsmannen slikt ej fordra.“

Kongl. Brefven den 16 December 1741 och den 22 Januari 1776 (B. k.) innehålla samma förklaring.

5:o) *Boningshus, fähus, kåltäppa.* 8:e punkten i hufvudkontraktet innehåller att bonden skall uppsätta för båtsmannen en stuga och ett fähus och *“derhos lemna honom en liten täppa vid husen som kan vara tjenlig till kålgård, hvilka förbemülde hus sedan de första gången af nyo uppsatta äro, båtsmannen åligger allt framgent att bättra och vidmakthålla.* På grund af öfverenskommelse med rusthållarne hafva *“dimensionerna och öfriga beskaffenheten af båtsmanstorpen“* enligt Kongl. Brefven den 26 Oktober och 22 December 1858 blifvit bestämda och dervid kåltäppan till *“3 kappland brukbar jord förutan hvad till husplan och till väg till huset erfordras.“*

6:o) *Vedbrand.* Härom fanns, oss veterligen, den 6 Juni 1809 icke något annat, för ifrågavarande 1,500 båtsmän gällande stadgande än hufvudkontraktets 15:de punkt, som innehåller: *“Om några båtsmän blifva polletterade och anvista på något hemman som hafva helt och hållet förbrännings- eller upptagnings- och byggningsfrihet, då skola de på den händelsen allenast njuta hemkall och hemvist hos bonden, hvilket består uti intet annat än husrum och nödig vedbrand.“*

Angående *Vakansafgiften* innehåller Kongl. Brefvet till Amiralitetskollegium den 27 Oktober 1767, *“att alldenstund rusthållarne i Blekinge enligt Kongl. Brefvet den 16 Mars 1695 icke äro skyldige betala mera än 24 daler silfvermynt i penningar till sina båtsmän och Kronan ej kan fordra för vakansen någon större afgift än hvad till båtsmannen verkligen utbetalades, helst om rusthållaren skulle gifva karlen säd in natura, sådant endast ankommer på deras goda vilja, fördenskull bör härmed förhållas enligt hvad I uti underdanighet tillstyrkt, så att ingen rubbning må ske uti hvad genom ofvanberörde 1695 års Kongl. Bref är förordnad och genom flere Kongl. Resolutioner sedermera stadfäst.“*

Sedan vi sålunda uppräknat rusthållare, enligt hufvudkontrakt, de den 6 Juni 1809 gällande författningar och de med rusthållarne ingångna öfverenskommelser, åliggande *lagliga* skyldigheter, skola vi nu tillåta oss nämna sådana, hvilka, enligt vårt förmenande, utkrävas af rusthållare *utan stöd utaf någon af oss känd, i laga ordning tillkommen författning.*

A) Hvad som enligt vår tanke gäller angående *spannmål och boskapsfoder*, är här ofvan under fjerde punkten angifvet; och ehuru det af Förvaltningen af sjöärendena utgifna författnings-sammandrag eller den så kallade roteboken i 17 § innefattar, att i brist af säd och foder "godtgöres båtsmannen allt detta med penningar efter länets markegångspris", fanns likväl, utom den under 4:o nämnda, icke någon författning, angående ersättning för spannmålen och fodrets värde, oss veterligen, utfärdad hvarken före eller efter den 6 Juni 1809, *då*, i anledning af uppkommen tvist om spannmål och foder emellan en rusthållare och hans båtsman, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande den 27 Februari 1868 ingick med underdånig förfrågan huru dermed förhållas borde, Kongl. Maj:t behagade derpå, genom nådigt Reskript den 1 Maj 1868, förklara, "att hvad nådiga Brefven den 14 Februari 1739, den 16 September 1741 och den 22 Januari 1776 i nu förevarande ämne innehålla upphört att vara gällande samt tillika stadga att de en båtsman tillkommande belopp spannmål, hö och halm skola af rusthållaren in natura aflemnas der ej missväxt för *denne* inträffar, i hvilket fall han är pliktig att den med penningar betala efter det för Kronans räkning fastställda markegångspris under Litt. A) i taxan, så framt icke annorlunda vid båtsmannens legande i det dervid upprättade kontrakt blifvit öfverenskommet."

Sedan Kongl. Maj:t sålunda, utan Riksdagens hörande än mindre dess samtycke, upphävt nämnda den 24 Februari 1739 under båda Statsmakternas medverkan meddelade och 1741 samt 1776 ytterligare bekräftade, år 1809 och ännu då tvisten yppades gällande stadgande, afgjorde landshöfdingembetet målet, tillämpade nyssnämnda reskript och dömde rusthållaren utgifva säd och foder in natura jemte expeditionslösen i målet. Särskildt är att märka, att ehuru t. ex. råg i länets markegångstaxa för 1867 var upptagen till värde af 24 R:dr per tunna, ansågs missväxt derå *icke* hafva nämnda år 1867 inträffat, hvadan rusthållaren ej heller på grund deraf fick åtnjuta den rätt 10:de punkten i hufvudkontraktet omtalar, att ersätta värdet med 3 daler silfvermynt tunnan.

Vi drista förmena, att 80 § Regeringsformen vid behandling af detta ärende blifvit förbisedd och att de stadganden, hvilka förklarats hafva upphört vara gällande, ännu verkligen äro det, om icke visas kan det de genom någon, oss okänd, ej åberopad författning blifvit upphädda före den 6 Juni 1809. Ett af Kongl. Maj:t omförmäldt Kongl. Bref den 20 Februari 1783 angår tydligen endast beklädnaden, icke spannmålen och fodret. Man kunde måhända på grund af 1772 års Regeringsform med skäl ifrågasätta lagenligheten af detta Kongl. Bref, men af förut nämnda skäl, och då det tillkommit före 1809, vilja vi nu icke vidare yttra oss angående sistnämnda Kongl. Bref.

B) I afseende på *åbyggnaden*, så ehuru det enligt 8:e punkten i hufvudkontraktet åligger indelningsbåtsman ensam att underhålla husen och verkställa alla *reparationer* intilldess det "tarivas att andra ånyo skola bli uppbyggda", samt ingen författning ålägger rusthållare reparera båtsmanshus blifva de likväl idkeligen härmed besvärade, förmodligen därför att Förvaltningen af sjöärendena i 20 § af den s. k. roteboken alldeles oriktigt åberopar stadgandet i 4 § af Förordningen den 23 Maj 1690, som endast angår *en del* rotebåtsmän och uttryckligen säger att den icke angår *Blekinge*.

C) Enligt hvad förut är nämndt är *kåltäppans storlek* bestämd till 3 kappland; men Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har, uti allmän kungörelse den 11 Februari 1865, förklarad, dels att detta oakadt "båtsmännens äldre tjenstetorp icke få minskas och att, der sådant skett, torpet bör återställas till sin förra rymd", dels ock att bestämmelsen enligt Kongl. Brefven den 26 Oktober och den 27 December 1858 endast får tillämpas der torp icke förut funnits.

Då med några få möjliga undantag torp öfver allt funnits, blir sålunda bestämmelsen utan betydighet och torp om elfva och fjorton tunnlands areal, sådana som finnas uti Eringsboda socken, bibehållas, i stället för kåltäppan om 3 kapplands rymd. Dylika torp hafva naturligtvis blifvit åt båtsmän upplåtna mot vilkor att utgöra ersättning för andra löneförmåner, men då sådant numera icke kan styrkas får rusthållaren utgifva dubbla lönerättigheter. Vi vilja icke påstå att någon båtsman bör frångas den jordrymd honom en gång blifvit tilldelad, eller att 1858 års författningar böra retroaktivt tillämpas mot båtsmän, ehuru anledning dertill i författningarne *) icke saknas; men vi våga bestämdt påstå, att ingen rusthållare är pliktig att, *vid antagande af ny båtsman*, lemna denne mera jord än nämnde 1858 års författningar bestämma och att Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes kungörelse af den 11 Februari 1865, såsom stridande mot nyssnämnde Kongl. författningar, bör upphävas.

Den mening uti Kongl. Brefvet den 26 Oktober 1858, som troligen föranledt Konungens Befallningshafvandes misstag, är väl den: "För att vid framdeles skeende *nybyggnad* tjena till efterrättelse", men denna hänför sig ju icke till kåltäppan.

D) Ehuru kontraktet jemte roteboken endast tala om *nödig vedbrand* för båtsmän då de *icke* ega torp eller *egen* bostad utan njuta "*hemkall* och *hemvist*" eller husrum hos rusthållaren, hafva dessa, hvilka förmodligen den tid vedbränsle nästan allestädes, likasom ännu på flera ställen egde föga värde, låtit sina båtsmän, jemte många andra, opåtaladt *taga* sådant, sedermera *tvungits* att *bestå* båtsmännen vedbrand, *äfven* då de hade torp. Sedan veden

*) Se de vid sista punkten § 18 roteboken anförda.

numera, på många ställen, blifvit dyr och anspråken nu äfven stigit derhän att få ved *hemkörd* af rusthållaren, ej blott till värme utan till lyse, bakning, bykning m. m. för sig och de flera fränmande personer, hvilka, mot jord-egarens protest, de anses berättigade att uti de vanligen rymliga stugorna intaga, har detta onus på åtskilliga ställen blifvit, näst spanmålen, den tyngsta af alla utgifterna för rusthållaren. Talrika tvister hafva derom uppstått och åtskilliga rusthållare hafva slutligen låtit förmå sig att, utan protest, deltaga uti å vanliga socken- och kommunalstämmor förrättade val af deputerade för att bestämma den, som det säges i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes kungörelse den 27 November 1858, "båtsmännen enligt författningarne tillkommande vedbrand." De flesta deputerade, sannolikt okunniga om författningar, hvilka icke torde finnas uti något arkiv, åtminstone inom länet, samlade, hafva väl, för att utbyta ett större ondt mot ett mindre, ett obestämmt onus mot ett till beloppet dock bestämt, ingått på framställning, att till hvarje båtsman årligen lemna 4 famnar björk- eller bokved, eller 6 famnar barrved eller 6,000 st. brännorf. Ombuden för två socknar, Augerum och Nettraby, ville dock icke ingå härpå, men dervid har icke fästats något afseende. Uti Kongl. Brevet den 30 Oktober 1866 ansågos ombudens enligt vårt underdåniga förmenande i högsta mätto billiga yrkanden, deribland "att ogift båtsman, då han vore borta från torpet eller på tjenstgöring, icke för sådan tid hade rätt till löneved" samt "att båtsman, då han vore hemma på torpet, skulle hemskafta den löneved, hvartill han vore berättigad, med rusthållarens dragare," såsom stridande emot *hvad förut är vorde fastställt* och afseende *en betydlig minskning i båtsmannens löneinkomster till en af behofvet icke påkallad fördel för rust- och rotehållarne (?!) icke vara förtjent af något Kongl. Maj:ts nådiga afseende.*

Till stöd för vår åsigt, att med torp försedd indelningsbåtsman i Blekinge icke är berättigad till vedbrand, våga vi, utom hvad som borde vara ensamt afgörande, nemligen att kontraktet berättigar honom till dylik endast i ett sällsynt *undantagsfall*, hvarpå man väl icke, såsom lagskipare, får grunda en för *alla andra fall* gällande regel, äfven åberopa: att utaf de två, samma dag den 27 April 1685 i nåder fastställda, af samma man, Amiralen E. Sjöblad, uppgjorda kontrakter innefattar det ena för *Blekinge* icke hvarken uti 6:te punkten, der löneförmånerna uppräknas, eller annorstädes något annat angående vedbrand än det i 5 punkten omnämnda stadgande, då deremot det andra kontraktet för *Södra Möre* tydligen bestämmer uti 5:te *)

*) Vi anmärka i sammanhang härmed att både uti de af samma man uppgjorda, samma dag utfärdade, 1685 års kontrakter för Blekinge och Södra Möre, och uti de af samma myndighet efter den 6 Juni 1809, på Kongl. Maj:ts befallning, utfärdade ofvan nämnde roteböcker förefinnas lika betydliga skiljaktigheter i afseende å Södra Möre och Blekinge båtsmans rätt till *torpjord, mulbete* för kor, *arbetsbiträde* m. m., som i afseende

punkten, motsvarande den 6:te i Blekinges kontrakt, att båtsmannen bör tilldelas "*vedbrand och gårdselfång om det på ägorna finnes*": att Förvaltningen af s. ä. i öfverensstämmelse härmed icke heller i 1839 års rotebok omförmäler rätt för båtsman till någon skogsprodukt, utom *vedbrand då* rusthållare "hysa båtsmännen" intilldess deras hus hunnit blifva uppbyggda (17 §); men i 1824 års rotebok för frälseroteringen i Blekinge och Södra Møre indeln. komp. äfven tydligen (17 §) tillerkänner *båtsman med torp* "vedbränsle och gårdselfång efter nödortof".

å deras rätt till *vedbränsle* och *gårdselfång*. Kontraktet för Södra Møre antager såsom *regel*, att båtsman bör förses med *torpställe*, bestående af, jemte »en liten kåltäppa, en åkerlyeka om 2 tunnlands utsäde och äng för två sommarlass hö tillika med 2:ne kors mulbete» (i 5 p.) och förpligtar (i 7 p.) bonden att "bispringa båtsmännen uti dess åkers årliga uppbrukande och häfdande". Endast undantagsvis, eller när båtsman icke fått torp, erhåller han i stället 1 tunna råg, 1 tunna korn, 2 sommarlass hö och ett lass halm jemte hus i gården. Något kobete, ersättning derför eller för gårdselfång och arbetsbiträde erhåller båtsman i Södra Møre, ehuru *han* annars bör hafva dylikt, icke när han åtnjuter *hemkall* uti säd och foder eller penningar derför. (5 punkt. i kontraktet och 17 § roteboken 1824). I afseende å frälseroteringen i Blekinge gälla ock samma stadganden som för Södra Møre. Beträffande åter de öfriga 1,500 på skatte- och kronohemman i Blekinge indelade båtsmännen, är deremot *regel*, att *båtsman icke får torp* med åker och äng, utan erhåller stuga, kåltäppa och hemkall äfven af 2 tunnor säd, 1 lass halm, men enligt polletten (p. 1455 B-k f. f.) endast 1 lass hö, ehuru 10 p. kontraktet upptager 2 lass. Ordet *torp* tro vi icke i Blekinges kontrakt kunna igenfinnas. Lika litet skall der kunna påträffas ett ord angående hemkallspersedlarnes ersättande med jord, biträde med dennas brukande, gårdselfång eller mulbete för ko. Förgäfves skall man således ock uti Blekinge likasom i Södra Møre kontrakter kunna söka utfinna något stadgande till grund för att gifva båtsman, som har hemkall af säd och foder, dessutom ersättning för kobete och gårdselfång.

I Kongl. Brevet den 20 Febr. 1824 upplyses (pag. 1373 B-k.) emellertid huruledes landshöfdingen i Blekinge då anmält att "de fleste rusthållare förse sina båtsmän med torplägenhet i åker och äng." Förvaltningen af sjörendena har med anledning häraf infört i 18 § af den år 1839 på Kongl. Maj:ts befallning utfärdade rotebok föreskrifter om huru det skall tillgå *då* spannmål, hö och halm ersättas med jord. Emellertid tro vi oss veta, att i *sednare tider*, möjligen med något sällspordt undantag, alla indelningsbåtsmän i Blekinge fått åtnjuta hemkallet af säd och foder, utan afseende derå om deras företrädare i stället derför fått åker och äng jemte kåltäppan. Deremot hafva vederbörande med anledning af denna 18 § i roteboken och den der åberopade, men *Blekinge ej angående* förordning af den 23 Maj 1790 ålagt rusthållaren dels att "inhägnat båtsmannens tjenstetorp eller kåltäppan, äfvensom att tillhandahålla stängselmen för samma hägnads underhåll," dels att då torpjorden befunnits gräsbeväxt bekosta det torpet blifve *dikadt och uppodlat*," dels lagt hinder i vägen derför att äfven vid ny båtsmans antagande och efter det kåltäppans areal blifvit vederbörligen och utan undantag bestämd till tre *kappland*, den åker och äng, som derutöfver, enligt hvad förut är nämndt, "de flesta rusthållare" lemnat, finge till rusthållet återläggas, när enligt kontraktet hemkall i säd och foder skall utgifvas.

Att vedbrand icke allestädes tillkommer båtsmän och soldater, då t. ex. i Norrland sådant (enligt T. Rabenii afh. pag. 54) beror på öfverenskommelse och i Skåne, enligt kontrakterna för båda länen, de efter tredje aflöningsklassen godtgjorda soldater *icke få något* bränsle, de efter andra klassen godtgjorda endast i *skogstrakten* undfå antingen tre kubikalnar ved eller tre kubikalnar torf, och de efter första aflöningsklassen godtgjorda sjelfve måste skaffa sig ved eller torf, hvaraf tre kubikalnar hemköras af rothållaren.

Det enda stadgande vi igenfunnit, som möjligen skulle kunna, men oss veterligen aldrig blifvit återopadt till stöd för Blekinge indelningsbåtsmäns förseende med *någon vedbrand, i vissa fall*, är 23 § i K. Res. på krigsbefällets och Amiralitetsstatens besvär den 20 Febr. 1739, lydande sålunda: "Enär rusthållare och rotebönder samt dragon- och båtmanshållare på deras egna egor tillräcklig skog hafva, så bör det intet nekas ryttare, dragoner, soldater och båtsmän att, efter egarnes inwisning få nödig skog till stängsel och vedfång, men att efter behag och utan inwisning nyttja skogen vill Kongl. Maj:t hafva alldeles förbudet."

Detta synes dock mera likt en nådig anmaning än ett lagbud, hvilket förmodligen föranledt att nämnde resolution synes hafva hittills blifvit för-gäten.

Hvad beträffar Kongl. Brefven den 15 Nov. 1864 och den 30 Okt. 1866, så taga vi för afgjordt, att hvad deruti blifvit af Kongl. Maj:t, dels med, dels utan afseende å yttranden af så kallade ombud för den ingenstädes så konstituerade korporationen rusthållare, att flertalet kan utse ombud för de öfriga, i nåder förklaradt, icke ansetts vara annat än *ett reskript* eller svar på en inkommen förfrågan eller en yttrad åsigt om författningarnes mening, hvilken åsigt dock förmodligen städse kommer att följas af vederbörande administrativa myndigheter, så länge åt dem ännu är anförtrodt att döma i slika tvister.

Att någon ändring i gammalt eller något nytt stadgande om beskattning af jord och utgift för rusthållare skulle tillvägabringas utan representationens hörande, genom öfverenskommelse emellan administrationen och socknens valde s. k. ombud för rusthållare eller t. o. m. genom administrativa dekret, *emot dylika ombuds* protester, detta måste vi hoppas och tro omöjligen hafva kunnat vara afsedt utaf någon ledamot uti Konungens dåvarande rådkammare.

E) Ehuru på sätt ofvan är nämndt rusthållaren icke enligt kontraktet eller roteboken är skyldig underhålla *hågnad* vid båtsmans *kåltäppa* eller tillsläppa gärdslé dertill, men båtsman deremot åligger enligt 22 § i Kongl. R. den 20 Febr. 1739, att kring egorna årligen upprätta en famn god stengärdesgård "der det tarivas och sig göra låter", har dock Kongl. Maj:ts Befall-

ningshafvande den 3 December 1867 ålagt en rusthållare att ensam inhägna båtsmannens kåltäppa.

F) Hvarken enligt rotekontrakt, någon annan författning eller ens 1839 års rotbok är rusthållaren ålagdt, att lemna *mulbete åt båtsmans ko*, men sedan flera rusthållare, antingen af välvilja eller af okunnighet derom att Blekinges båtsmän icke egde samma rätt i detta afseende som andra, hade lemnat sina båtsmän dylikt bete, under en tid, då väl mest betades i skogarne, så hafva vederbörande under den sednaste tiden till och med vägrat godkänna båtsmanskontrakt, derest rusthållaren icke deruti ville förpligta sig lemna båtsman "mulbete för en ko." Åtskillige rusthållare finnas nu, hvilka antingen icke vilja genom betning förstöra sina skogsplantor eller som förskaffat sig kreatur af Holländsk eller annan större race, och som åt sina kor måste upplåta beten å oslagna vallar och i öfrigt af den beskaffenhet att de kunna värderas till 15 å 20 R:dr, då vanliga beten å hag- och skogsmark skattas till 6 å 8 R:dr hvardera. Tvister uppstå rätt ofta och vi våga, på grund af egen erfarenhet, inhemstad *före 1865*, och lätt tillgänglig bevisning, påstå hafva *länge* ofta uppstått engående båtsmännens betesrätt. När en dylik för några år sedan gjordes anhängig, förligtades dock utaf de administrativa myndigheterna (d. 2 Augusti 1865 af K. M. Bef. och den 15 Maj 1866 af Kongl. Maj:t) rusthållaren vid äfventyr af utmätning att betala båtsman kobete efter markegång, jemte expeditionslösen. K. M. Befallningshafvandes beslut är grundadt på följande skäl, nemligen: *att indelningsbåtsmäns inom länet rätt att af sina rusthållare erhålla mulbete för ett kokreatur hittills varit obestridd* och jemväl *egde stöd i gällande författningar*, dels med hänsigt dertill att rusthållarne äro skyldige att lemna hö och halm till vinterfoder åt båtsmannens ko, och dels i betraktande deraf, att, då båtsmansnummern är vakant, rusthållaren enligt markegångstaxan ålåge att utgifva värdet af bland andra i vakansafgiften ingående prestationer, mulbete åt en ko.

Vi våga häremot anmärka: *att* det väl torde vara något svårt för den kamerala administrationen, att veta hvilka stridigheter, som under 1½ sekel uppstått emellan 1,500 båtsmän och deras ändå talrikare rusthållare; *att* om åter meningen blott är den att tvister om dylikt mulbete icke veterligen förut *hos länsstyrelsen* förekommit, så finnas dertill goda skäl, enär åtminstone i sednare tiden på sätt nämnt är vederbörande icke gerna velat godkänna båtsmanskontrakt, derest icke det i Carlskrona uppgjorda, här bilagda formulär begagnades, och i dettas 5:e punkt utfästes "*mulbete för en ko, då anspråk derpå göres, ibland rotens kor;*" *att* då dessa vederbörandes åsichter voro kända, det endast kunnat vara sårad rättskänsla som förmått någon att först hos administrativa myndigheterna tvista om ett ringa belopp, då han hade föga utsigt att deraf skörda annat än obehaget tappa mot sin båtsman,

tidsspillan och kostnad vida öfverstigande det omtvistade beloppet; *att* en olagligen ålagd skatt eller tunga efter vårt n. v. statskick icke blir laglig, om de skattdragande äfven länge af god vilja, fruktan för ogunst, kostnad eller annan orsak tåligt fördragit densamma; *att* annars för 50 år sedan väl ock den *da* nästan allestädes vanliga högre lösen än den uti expeditionstaxan utsatta t. ex. för fastebref skulle kunnat på dylika domsskäl ådömas, enär sådan, då den påfordrats, väl dittills varit obestridd; *att* gällande författning, långt ifrån att lemna *stöd* för att kobete eller ersättning därför skall lemnas *derföre* att foder af hö och halm erhålles, tvärtom utvisar att kobete eller ersättning därför, äfven i gamla Sverige och af frälserotarne i Blekinge, der båtsman är lagligen berättigad till kobete för 2:ne kor, *när han har torp med åker och äng*, likväl alldeles *icke* någonsin skall lemnas *då* båtsman i stället *åtnjuter* spannmål, *hö och halm* (se förordn. $23/5$ 1690 och 1824 års rotebok); samt *att* angående markegångstaxan framdeles skall vidare lemnas yttrande vid frågan om vakansafgiften.

G) Såsom ofvan är antydt finnes icke i hufvudkontraktet eller annan författning något stadgande om skyldighet för rusthållare att *biträda båtsman med dragare* till brukande af hans kåltäppa. Skälet är påtagligen det, att kåltäppan bör spadvändas eller hackas, ej plöjas. Icke desto mindre äska nu äfven sådana båtsmän, hvilka icke hafva torpjord i stället för säd och foder, att få begagna sina rusthållares dragare. Sådan hjälp lemnas ofta af välvilja i synnerhet om båtsmannen förut, af välvilja, fått större jordrymd än den författningensligna. Fortfar denna välvilja någon tid, torde arbetsbiträde å kåltäppa snart af befäl yrkas inkomma uti kontrakten och markegångstaxan, likasom vedbrand, mulbete och gärdslefång sig dit redan insmygt.

H) Vidare ålägges rusthållare *skjutsa* båtsmans saker till och ifrån rendezvousplatserna, på grund af 35 § i roteboken, ehuru rotekontraktets 13 § säger att rusthållare *icke* är pliktig gifva båtsmannen skjuts, samt hvad för roteringen är föreskrifvet icke bör tillämpas på indelningsbåtsman.

Beträffande *vakansafgiften* anse vi oss böra nämna följande förhållande: Uti Jöns Pehrssons i Boa m. fl. motion vid 1856 års riksdag har blifvit fullständigt utredt, huruledes år 1834, derigenom att några *räntetäggande riksdagsmäns påstående*, att den s. k. öfverskottsräntan skulle utgå *efter markegång* i stället för kronovärde, *togs* för godt *såsom* ett Blekinge *räntegifvandes bifall* härtill, R. S. blefvo missledda att då fatta det orättmätiga beslut, hvilket de år 1856, sedan förhållandet blifvit uppdagadt, måste återkalla och, med statsförslagsanslag af 16,000 R:dr årligen, godtgöra, nemligen det hvarigenom berörde påstående sålunda gillades, att öfverskottsräntan från 1844 års början skulle utgå förvandlad efter markegång. Vid 1854 års riksdag, och förmodligen i följd deraf, ifrågasattes äfven att vakansafgiften skulle efter samma förvandlingssätt erläggas. Kongl. Brevet den 14 Juli 1835

till Förvaltningen af sjöärendena innehåller emellertid "att Kongl. Maj:t funnit förhöjning uti vakansafgiften i Blekinge för lediga båtsmansnummer af gamla stammen utöfver de 8 R:dr hvarmed sådan afgift hittills utgått *icke lämplig*, minst innan de rustande kommit af tillskotts-räntornas förhöjning i åtnjutande."

Sedermåra har, enligt hvad som ock blifvit anmärkt (p. 1,466) i författningskommissionens (Bergfalska) sammandrag af gällande författningar, uti Kongl. Brevet den 15 Januari 1839 den irring förelupit, att deruti säges vara genom Kongl. Brevet den 14 Juli 1835 stadgadt att tillfälliga vakansafgiften af båtsmansrusthållare i Blekinge borde utgå efter markegång sedan de rustande kommit i åtnjutande af tillskotts-räntorna efter markegångs förvandling. Kongl. Maj:t hade dock, på sätt här ofvan synes, alldeles icke stadgat detta. Misstaget har påtagligen uppkommit genom Landsh. Friherre Nauckhoffs och t. f. Statssekreteraren Ribens förbiseende. Landshöfdingens i landskansliet förvarade egenhändig koncept till underd. Mem. i ämnet innehåller den oriktiga uppgiften om innehållet af Kongl. Brevet den 14 Juli 1835 och derefter har rubriken till det af C. W. Riben kontraserade Kongl. Brevet af den 15 Jan. 1839 blifvit afskrifven. Förmodligen är det till följd af nämnde irring, som vakansafgiften oriktigt uppgifves uti Gynters författningssaml. 2 D. p. 319 och 12 § roteboken.

Kongl. Förvaltn. af s. ä., som synes, vid utgifvandet af 1839 års rotebok, uti hvilken oriktiga uppgifter äro mycket talrika, hafva varit mindre väl biträdd, har i nämnde § förklaradt att vakansafgiften "i ett för allt beräknas till 8 R:dr B:ko årligen intill år 1844 och derefter jemlikt den för länet årligen fastställande och gällande markegångstaxa." Dervid har icke blott blifvit förbisedt det ofvannämnde oriktiga citerandet uti Kongl. Br. d. 15 Jan. 1839, utan sedermera har till stöd för detta förklarande icke ens K. Br. den 14 Juli 1835 och den 15 Jan. 1839 åberopats, utan åtskilliga gamla författningar, hvilka härom innehålla intet, och Kongl. Br. den 23 Mars 1824, som tydligen endast angår vakansafgiften vid Södra Møre kompanier, der den indelta räntan icke utgår såsom i de från Danmark eröfrade provinser.

Från och med 1845 hafva markegångstaxorna upptagit vakansafgiften äfven för rusthållens indelade båtsmän. Anledningen till detta nya förfarande torde väl, då de åberopade kollegiala föreskrifterna, *alla* af år 1835, dertill icke kunnat föranleda, knappast hafva varit annan än ofvan antydda misstag uti Kongl. Br. den 15 Jan. 1839 och 12 § i roteboken. Men hertill hafva nu ytterligare kommit de beklagliga ytterligare misstag, att vakansafgift upptages för 3 poster — *mulbete* för en ko, *vedbränse* och *gårdsläfång*, hvilka, såsom nämndt är, aldrig, oss veterligen, genom kontrakt, indelningsverk eller beskattningsegande myndighet blifvit Blekinges rusthållare till utgörande ålagda.

Härutaf åter har än ytterligare följt ett annat farligt misstag, att man, i brist af lag för den sålunda i markegångstaxan författningsvidrigt pålagda skatt och tunga, sedan åberopar sjelfva markegångstaxan, såsom en *ursprunglig beskattningsslag* för att utnämningsvis af rusthållare kunna utkräfva prestationer, dem *han* åtminstone icke vet, och de administrativa myndigheterna sjelfva ej heller synas veta, vara genom öfverenskommelse eller den beskattningsegande statsmaktens beslut rusthållare i Blekinge ålagda. Vore nemligen någon sådan öfverenskommelse eller beskattningsslag af administrationen känd, så borde den väl hafva omnämnts ej mindre uti den på K. M. befallning af Förvaltn. af s. ä. år 1839 utgifna rotebok, som upptager rusthållarens och båtsmannens ömsesidiga skyldigheter och rättigheter för indelningskompanierna uti Blekinge, än ock uti de från K. Sjöförsvars-dep. utgångna beslut, t. ex. af den 15 Maj och 30 Okt. 1866 och den 3 Dec. 1867, hvarigenom rusthållare mot deras bestridande förpligtas till indelningsbåtsman, som endast har kåltäppa men icke åker och äng, i stället för spanmål, hö och halm, både lemna mulbete för ko och stängsleämnerna samt ombesörja uppförande af hägnad kring båtsmannens kåltäppa.

Komiterade hafva nu, efter hvad deras förmåga och tid samt dem tillgängliga materialer medgifvit, fullgjort *första delen* af det dem lemnade uppdrag eller *utredningen* af det ifrågavarande ämnet.

Denna utredning har uppdragat *flera* förhållanden, hvilka varit för de flesta af oss alldeles oväntade. Detta till den grad, att det är endast med någon tvekan och känsla af obehag, hvilken dock sanningskärleken nedtystat, vi framlagt desamma. Men då vi endast söka *sanning*, icke *bevis* för förutfattade meningar, då vi hvarken sjelfve vilja eller kunna tillråda andra, att framträda inför tronen eller Representationen med några yrkanden, hvilka äro grundade på andra uppgifter än de mest sanningsenliga, som kunnat åstadkommas, hafva vi ansett oss icke *ännu* böra fullgöra den *andra delen* af vårt ofvan omförmälda uppdrag.

Vi tro oss böra derförinnan söka att erhålla än ytterligare upplysningar och visshet samt hafva föreställt oss att saken skall vinna derigenom att denna vår utredning förut, *dels* nu framläggas till hush.-sällsk. egen granskning, dels äfven nu öfverlemnas till införande uti någon af ortens tidningar, med vördsam anhållan hos *alla sakkunniga* att, *så snart ske kan*, i samma tidning eller uti uppsatser till någon af komiterade, upplysa oss om de misstag vår utredning till äfventyrs kan innefatta.

Några exemplar skola ock tryckas af denna vår framställning för att tilldelas ledamöterna uti den af K. M. tillsatta komité angående båtsmanshållet, på det densamma, om den anser sådant lämpligt, må kunna upplysa hvad som finnes oriktigt och begagna hvad som är riktigt.

Hos komiterade hafva, efter utredningen, äfven uppstått betänkligheter huruvida det vore passande att för afhjelpande af det betryck båtsmanshållet medför vända sig omedelbarligen till K. M., samt om icke, åtminstone i flera delar, det vore lämpligare vända sig till Representationen.

Betrycket har emellertid stigit till en sådan höjd, att ingen tid bör förspillas mer än den våra, ändå långsamma, former och invecklade kamerala författningar göra alldeles nödvändig.

Komiterade vilja därför *nu* här uppgifva huru de förmena att ärendet bäst kunde behandlas.

Komiterade föreställa sig att en och annan, om icke alla Blekinges riksdagsmän, med ledning af ofvanstående utredning och de deraf framkallade anmärkningar, skulle vilja särskildt eller tillsammans väcka, vid nästa riksdag, motioner af ungefärligen det innehåll eller den syftning att:

A) Riksdagen för sin del måtte besluta, att alla de efter den 6 Juni 1809 meddelade stadganden och föreskrifter, hvarigenom rusthållare i Blekinge, såsom sådan, blifvit förpligtad till ny eller förändrad skyldighet eller utgift och dertill rusthållare icke särskildt genom skriftligt aftal, för sitt rusthåll, lemnat bifall, upphört att vara gällande, samt att således föreskrifterna i —

— — — — —
 icke vidare böra af administrativ myndighet eller domstol åberopas och tillämpas.

B) Riksdagen för sin del måtte förklara, att, utan medgifvande af rusthållaren, båtsman icke eger uti till honom upplåten bostad eller å honom upplåten jord inhysa eller intaga person, hvilken icke tillhör båtsmannens eget hushåll.

C) Riksdagen ville bifalla motionen N:o 273 vid 1868 års riksdag om indragning af 500 båtsmän, men med nedsättning af vakansafgiften från 44 kubikfot säd till den quantitet, som ungefärligen, enligt nu uppdagade förhållanden, motsvarar rusthållares lagliga skyldigheter.

D) Riksdagen för sin del måtte besluta, att alla frågor angående fullgörande af kontrakter om lön och andra förmåner emellan ryttare, soldater eller båtsmän och deras rusthållare eller rotehållare, skola öfverlemnas till upptagande och afgörande åt allmänna domstolarne och af dem såsom vanliga tvistemål behandlas.

Motiverna till *denna sista* motion torde egentligen böra hemtas från Särsk. Uts. bet. N:r 1 vid 1868 års riksdag och de flera af samma Uts. uppgifna yttrande af åtskilliga komitéer, hvilka detta förslag tillstyrkt.

Men vår utredning ådagalägger, under förutsättning att den befinnes riktig, att på det sätt frågor om skatter och prestationer Svenska rust- och rotehållare nu behandlas, har stadgandet uti 57 § Regeringsformen att: "Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen allena" ännu icke blifvit en sanning. Är det verkligen så, måste det ock vara hvarje medborgares och särdeles hvarje representants pligt, att oförtöfvadt söka stilla den oro, som måste förorsakas af ett dylikt förhållande hos en talrik klass jordegare, på hvilkas lugna och välvilliga tillmötesgående vid ordnandet af den väl ej vidare långa uppskof tående frågan om fosterlandets försvar dessutom mycket kan bero.

Det synes oss jemväl af yttersta vigt, att aldrig hädanefter andra Svenska män måtte befinna sig uti den ytterst pinsamma ställning, som vi nu varit, att tro sig förpligtade framkasta tillvitelser om orättvisor och misstag, begångna utaf lägre och högre administrativa embetsmän, dem de enskildt älska och värdera, hvilkas rättrådighet är höjd öfver allt tvifvel och hvilkas skicklighet är obestriddig uti allt hvad under ett lagbundet samhällsskick *bör tillhöra* administrationen och således deras befattningar. Men orättvisa och misstag kunna icke undvikas af dem, utaf hvilka man fordrar ett mått af arbete eller vetande, hvilket är knappast tänkbart, om ens önskvärdt. Eller är det väl möjligt för *ett enda* af alla möjliga andra slag af ärenden i otalig mängd belastadt *landshöfdinge-embete*, att, under det lagstiftningen och isynnerhet lagsamlingarne befinnas i ett så kaotiskt skick att komiterade, oaktadt all använd möda, icke på 1½ år lyckats erhålla alla de, ingenstädes fullständigt samlade författningarne, skulle kunna undanrycka andra brådskande göromål nog tid till pröfning af hundradetal *) verkliga rättstvister af svåraste slag, endast emellan indelningsbåtsmän och deras rusthållare? Vore det önskligt att den Konungens rådgifvare, åt hvilken äro anförtrödda omsorgen och tillsynen öfver hela landets sjöförsvar, skulle nödgas mest använda sin tid för att blifva och fortfarande vara en specialitet i kännedom af alla de ämnen, som ega sammanhang med Sveriges roterings- och indelningsverk, uti hvilka ämnen icke ens de lärde och flitige män, hvilka derom utgifvit akademiska afhandlingar eller lagsamlingar, hunnit göra sig till ofelbara mästare?

I vår tid måste noggrann arbetsfördelning ega rum äfven vid stats-tjensten. En duglig, betänksam domare är väl sällan en tillräckligt kraftig och beslutsam administratör. — Man kan ej, bör ej vänta, att *rättstvister*, sådana som de ifrågavarande, skola blifva noggrannt afdömda, då, såsom händelsen nu är, de i alla instanser *möjligen kunna* afgöras af personer, af hvilka ingen varit kompetent till inträde uti ett rättegångsverk.

*) Under ett år anhängiggjorde en kompanichef 97 ärenden angående båtsmanstorp.

Komiterade hafva önskat härmed och slutligen tillkännagifva, att de ej vilja rikta förebräelser, icke såra än mindre anklaga någon. De önska blott att våra felaktiga *institutioner*, tidsenligt oförtöfvadt, må rättas, och att *på denna väg* Blekinges krono- och skatte-allmoge snart förhjelpes till åtnjutande af laglig rätt.

Komiterade anse sig nu ock böra tillkännagifva, att det synes nödigt, derest icke vederbörande snart taga den saken om hand, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att åt några lagfarna och i öfrigt sakkuniga personer anförtros, att ofördröjligen utarbета och utgifva *en annan mera tillförlitlig "kontrakts- eller rotebok*, som upptager rusthållarens och båtsmannens ömsesidiga skyldigheter och rättigheter för Blekinges indelningskompanier, grundad på det af Kongl. Maj:t den 27 April 1685 i nåder fastställda båtsmanskontrakt, samt sedermera utkomna och nu gällande författningar".

Carlskrona den 13 December 1869.

Komiterade.

(Bil. N:o 2.)

Enligt landskontorets diarium har under år 1864 af chefen för Blekinge Andra båtsmanskompani hos Konungens Befallningshafvande anförts nittiosju klagomål, rörande bristfälligheter å bästmanstorp; intygas.

Carlskrona den 7 December 1869.

Reinhold Lundgren.
Landskontorist.